

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Завтур Віктор Андрійович ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ ПОВТОРНОЇ ТА ВТОРИННОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ ПОТЕРПІЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «Х. ПРОТИ КІПРУ».....	565
Мурзановська Аліна Владиславівна ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	568
Пожар Вадим Георгійович РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ СТАНДАРТІВ ДОПУСТИМОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	571
Підгородинська Анастасія Вікторівна ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ	575
Сидорчук Владислав Васильович УМОВИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ	579
Стародубов Сергій Вікторович ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В ПОРЯДКУ СТ. 615 КПК УКРАЇНИ	582
Степаненко Андрій Сергійович ЦИФРОВІ (ЕЛЕКТРОННІ) ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ	584
Стоянов Микола Михайлович ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	588
Федчун Наталія Олександрівна ПРОФАЙЛІНГ У МЕДІА	590
Цитряк Віктор Ярославович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	592
Аблов Іван Євгенійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІДСУДНОСТІ ТА ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ.....	595
Бабій Світлана Володимирівна ЩОДО ДОТРИМАННЯ ЗАБОРОНИ ДВІЧІ ПРИТЯГУВАТИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОДНЕ Й ТЕ САМЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ДО ОСОБИ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ	598
Грама Олександр Олександрович ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ПРАВА НА РЕАБІЛІТАЦІЮ ЯК ОКРЕМОГО ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	601
Гуменюк Аліна Сергіївна ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ...	603
Дядюк Юрій Олегович РОЛЬ ПРОКУРОРА У ЗБИРАННІ ТА ПЕРЕВІРЦІ ДОКАЗІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	607
Жовтан Олександр Володимирович ОКРЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМОВИ ВІД ЗАХИСНИКА В ПОРЯДКУ СТАТТІ 54 КПК УКРАЇНИ	609
Кіміліченко Сергій Олегович КОНТРОЛЬ І ФІКСАЦІЯ РОЗМОВ ЯК МЕТОД ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	612
Кіліміченко Христина Юріївна ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ...	615

Ключові слова: кримінальне провадження, потерпілий, визнання особи потерпілою, умови визнання особи потерпілою.

Keywords: criminal proceedings, victim, recognition of a person as a victim, conditions for recognizing a person as a victim.

Стародубов Сергій Вікторович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
декан факультету адвокатури та антикорупційної діяльності, доцент
кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В ПОРЯДКУ СТ. 615 КПК УКРАЇНИ

Відповідно до ст. 2 КПК України, завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Відповідно, держава зобов'язана виконувати вказані завдання шляхом правильного застосування положень кримінального процесуального законодавства в такий спосіб, який дозволить гарантувати баланс публічних та приватних інтересів у кримінальному провадженні. Поряд з цим в окремих виключних випадках допускається відхід від загальноприйнятої процедури здійснення розслідування, розгляду та вирішення кримінальних правопорушень з метою забезпечення дієвості кримінального провадження в специфічних умовах реалізації кримінальних процесуальних відносин. Однією з таких умов є здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

У 2022 році кримінальне процесуальне законодавство України зазнало значних змін, дозволивши в окремих випадках застосовувати спрощені та пришвидшені процедури задля, наприклад, недопущення втечі осіб, які підозрюються чи обвинувачують у вчиненні кримінальних правопорушень. Під час дії правового режиму воєнного стану згідно частини 1 статті 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [1] та частини 1 статті 15 Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод [2] держава має право на відступ від окремих міжнародних зобов'язань у сфері забезпечення прав людини, але із певними застереженнями – тільки в такій мірі, в якій це продиктовано гостротою становища, при умові, що такі заходи не є несумісними з їх іншими зобов'язаннями за міжнародним правом.

З цього приводу О. Ю. Костюченко зазначає, що у період дії воєнного стану зміни, внесені до частини 6 статті 615 Кримінального процесуального кодексу України, фактично спричинили відхід від окремих міжнародно-правових зобов'язань України, а також від положень Конституції України, які гарантують право особи на свободу та особисту недоторканність у межах кримінального провадження. Зокрема, зазначена норма передбачає можливість продовження строку тримання обвинуваченого під вартою без ухвали суду, у випадку якщо строк дії попереднього рішення закінчився, а розгляд питання про подальше тримання під вартою в судовому порядку є неможливим. У такому разі запобіжний захід автоматично вважається продовженим до моменту ухвалення відповідного судового рішення, але не більше ніж на два місяці. На думку авторки, така законодавча конструкція суперечить вимогам статті 3, частин першої і другої статті 8, частини першої статті 29, частин першої і другої статті 55, частини першої статті 59, частини другої статті 63, частин першої–третьої статті 64 та частин першої–третьої статті 129 Конституції України [3].

В судовій практиці наявні випадки, коли захисники намагаються оскаржити особливі порядки обрання до особи та (або) продовження запобіжного заходу, також користуючись при цьому порядком, передбаченим ст. 615 КПК України. Так, в ч. 4 ст. 615 КПК України зазначено, що «скарги на будь-які рішення, дії чи бездіяльність прокурора, слідчого, прийняті або вчинені ним на виконання повноважень, визначених цією статтею, можуть бути подані до суду. Їх розгляд здійснює слідчий суддя того суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в разі неможливості з об'єктивних причин здійснювати відповідним судом правосуддя – найбільш територіально наближеного до нього суду, що може здійснювати правосуддя, або іншого суду, визначеного в порядку, передбаченому законодавством». Так, в одному з прикладів захисник зазначив, що «оскаржувана постанова не містить обґрунтування підстав та посилань на докази об'єктивної неможливості виконання своїх обов'язків слідчим суддею, а також неможливості доставлення ОСОБА_7 до Петропавлівського районного суду Дніпропетровської області для обрання йому запобіжного заходу протягом двохсот шістнадцяти годин з моменту затримання» [4]. В даному випадку захисник посилається на той факт, що навіть незважаючи на дію воєнного стану в Україні сторона обвинувачення все одно повинна вказати достатні мотиви для застосування запобіжного заходу, а також неможливість застосування «стандартної» процедури, яка передбачена іншими положеннями кримінального процесуального законодавства. В розрізі цього даного питання необхідно підкреслити, що для застосування положень, які передбачені ст. 615 КПК України, мають бути як юридичні, так і фактичні підстави. Відповідно, юридичною підставою є запровадження на території України воєнного стану, а фактичними підставами є «об'єктивна неможливість» застосувати ті процедури, які передбачені іншими статтями КПК України.

Однак, як свідчить практика, дуже часто уповноважені суб'єкти кримінального процесу нехтують фактичними підставами та застосовують ст. 615 КПК України з метою спрощення кримінального провадження, в результаті чого відбувається звуження прав інших учасників кримінального процесу. У зв'язку з цим необхідно підкреслити, що особливо на стадії досудового розслідування має відбуватися посилений контроль з боку слідчих суддів щодо правильної імплементації цих положень КПК України.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Костюченко О. Ю. Роздуми щодо конституційності положень частини 6 статті 615 КПК України стосовно автоматичного продовження строку тримання під вартою в умовах дії воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2023. Вип.79(2). С. 243-249.
4. Ухвала слідчого судді Петропавлівського районного суду Дніпропетровської області від 24.06.2022, справа № 188/528/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104919260>.

Ключові слова: запобіжний захід, воєнний стан, кримінальне провадження.
Keywords: preventive measure, martial law, criminal proceedings.

Степаненко Андрій Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЦИФРОВІ (ЕЛЕКТРОННІ) ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ

У сучасному світі, де цифрові технології пронизують усі сфери життя, цифрові (електронні) докази набувають дедалі більшого значення для системи кримінального правосуддя. Злочинна діяльність все частіше переміщується у цифровий простір, що робить здатність ефективно збирати, аналізувати та представляти суду електронну інформацію критично важливою для правоохоронних органів та праників [1, с. 2]. Ефективне використання електронних доказів є ключовим не лише для розслідування загальнокримінальних злочинів, але й для документування та притягнення до відповідальності за воєнні злочини [2].